

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás u předjarního čísla našeho časopisu. Události začátku roku 2017 ze světa ochrany přírody zatím více než cokoli jiného připomínají divokou jízdu na obří horské dráze. Po senátním knock-outu nadějně kompromisní novely zákona zaměřené na ochranu národních parků přitahují nejvíce pozornosti události uplynulých dnů v USA. Dost dlouho jsem uvažoval, jakým způsobem a zda vůbec o tom psát, ale tamní křížová výprava proti globální ochraně životního prostředí nastartovaná těsně po inauguraci nového prezidenta USA asi nenechala chladným nikoho, kdo alespoň zčásti sleduje dění v této oblasti. Odstoupení od „klimatické“ politiky ([zde](#)), mazání „klimatických“ dat ([zde](#)) a dokonce obnovení stavby sporných ropovodů

Z obsahu tohoto čísla:

Vlci a ryši: budou naši sousedé?.....	2
Z výletu za zajímavostmi PP Ládví....	3
Národní parky pod útokem senátu...	4
Staronoví obyvatelé Pošumaví?.....	4
Pět let po blokadě Na Ztraceném.....	5
1. únor - Den bez palmového oleje...	6
Putování Vodňanskem - 7. díl.....	7
Příspěvek do soutěže o předplatné..	8
Netřesky u zdi, dymnivka na.....	8
Kroužkování ptáků.....	9
Nález léčivé houby z Červeného.....	10
Krátká houbařská vycházka.....	10
Večer s dokumentem - 36. díl.....	11
O medvědech a mravencích.....	14
Tajný život stromů.....	15
Zastavení s místním básníkem.....	16
Článek recyklovaný.....	17
Slovenská kuchyně před kamerami..	18

jako takové než jen podporu ve prospěch hospodářského rozvoje a fosilní lobby. Vzhledem k tomu, jak moc se tato situace možná dotkne v budoucnu každého z nás a zároveň jak málo s ní můžeme jako jednotlivci udělat, nezbyvá než doufat, že to nebude tak horké, jak se to na první pohled zdá.

Foto Břetislav Kocek

Na závěr úvodníku dvě pozitivní zprávy z domova. V ulicích Strakonice se začátkem roku objevily nové hnědé kontejnery na třídění bioodpadu. A dále - v letošním roce budete mít opět možnost zapojit se prostřednictvím aktivit ZO ČSOP Strakonice do terénní ochrany přírody na Strakonicku. K oběma těmto záležitostem přineseme konkrétní tipy v březnovém čísle. K únorovým zajímavostem prosím pokračujte ve čtení dále.

Přejeme příjemný závěr zimy, váš Kompost. -jj-

Vlci a rysy: budou naši sousedé?

Jednou z oblastí ochrany přírody, kde můžeme za posledních několik desítek let vnímat veskrze pozitivní posun, je ochrana velkých šelem v rámci Evropy. Zatímco v průběhu 19. století byly evropské velké šelmy vytlačeny na samý okraj existence (a nechybělo málo, aby zmizely úplně), ve druhé polovině 20. století se tento trend obrací a vlk, rys i medvěd se začínají pozvolna navracet do své původní domoviny. Velké šelmy poměrně flexibilně reagují na uvolnění snah člověka o jejich likvidaci a navzdory čím dál více pozměněnému prostředí jejich početnost na vhodných územích setrvale roste (ne však samozřejmě všude a zcela bez problémů). Na pozitivním trendu se odráží také houževnaté úsilí subjektů i jednotlivců velké šelmy chránících.

V rámci ČR je v této oblasti nejaktivnější organizací Hnutí Duha, jejíž expertka na velké šelmy Josefa Volfová přijala pozvání k další besedě v rámci cyklu Zelené otazníky. Před samotnou přednáškou jsme zhlédli krátký dokument Jana Svatoše „Causa Carnivora“, který načrtl některé zásadní otázky a hlavní problémy, s nimiž se ochrana velkých šelem potýká. Prezentace slečny Volfové pak byla více než vystihující, nabitá důležitými informacemi a bylo z ní cítit zápal pro věc a mnoho praktických zkušeností z terénu.

Seznámili jsme se s příběhem třech výše zmiňovaných druhů zvířat v evropském kontextu a s jejich rozšířením na území ČR. Tak trochu stranou zůstal medvěd hnědý, jehož výskyt je při východní hranici ČR čistě sporadický a zcela závislý na slovenské populaci. Ani vyhlídky na trvalé usídlení nejsou vzhledem k jeho nárokům příliš reálné.

Výskyt rysa ostrovida byl výrazně ovlivněn reintrodukcí 17 jedinců na Šumavu v osmdesátých letech 20. století. Poté zaznamenala jeho početnost v této oblasti prudký nárůst s maximem kolem 100 zvířat před koncem tisíciletí. Od roku 2000 až do současnosti jeho stavy stagnují - na Šumavě se pohybuje asi 60-70 rysů. Limitujícím faktorem je zde po dlouhá léta ilegální odlov, který pravděpodobně drží rysí stavy na této křehké hranici. Další oblastí trvalého výskytu rysa je oblast Moravsko-slezských Beskyd. V ostatních oblastech (zejména v jiných hraničních pohořích), kde byl zaznamenán, však není jeho výskyt trvalý.

Foto archiv Hnutí DUHA

návrat a trvalé usídlení v ČR. Od roku 2000 bylo zaznamenáno několik pozorování v severních a východních Čechách. V roce 2014 byla potvrzena vlčí smečka v CHKO Kokořínsko-Máchův kraj, loni pak v CHKO Broumovsko. Sporadicky je vlk zaznamenáván i v ostatních českých hraničních pohořích.

Během besedy jsme se dozvěděli i řadu zajímavých informací o monitoringu velkých šelem, který už řadu let probíhá zejména formou vyškolených dobrovolnických "rysích a vlčích hlídek", sběrem dat z fotopastí, genetickými analýzami apod. Nevyhnuli jsme se ani nejpodstatnější a nejožehavější části celé problematiky - ochraně velkých šelem. Jejich bezproblémovému návratu brání nejen nejrůznější migrační bariéry a ničení přirozených biotopů, ale zejména ilegální odlov. Ten se ukazuje v dlouhodobém horizontu jako směrodatný. A v přeneseném slova smyslu je i odrazem dosud neúplného přerodu našeho myšlení směrem k pochopení významu velkých šelem v globálnějším kontextu. Jako by v některých z nás stále ještě dřímalo přesvědčení, že jsou konkurenty našich vlastních zájmů, i když už tomu tak dlouho není a naopak by mohly přispět k řešení některých aktuálních problémů, které naše dnešní lesnictví, zemědělství a myslivost má. Některé zajímavé (i když mnohdy tristní) údaje přinesl průzkum mezi samotnými myslivci, na který jsme již v našem časopise upozorňovali ([č. 1/2016](#), str. 5). Závěrečná diskuse se tak stočila do mírně filozofické roviny a snažila se nalézt způsob, jak najít s některými skupinami obyvatel s opačným názorem společnou řeč, neboť všechno ostatní už bylo pravděpodobně vyzkoušeno. I když se možná ve výsledku jedná pouze o hrstku lidí, má zatím stále ještě velkou moc nad tím, zda a jakým způsobem se budou velké šelmy nejen na našem území dále šířit a zda se stanou našimi právoplatnými sousedy. Velmi vystihujícím příspěvkem do diskuse byl pak příběh člověka - myslivce, který se před

časem vzdal své příslušnosti k této skupině právě z důvodu převažujících negativních názorů na problematiku velkých šelem, aby se k ní později zase navrátil pro potřebu pokoušet se tyto názory měnit. Dozajisté všechny přítomné tento náhled odměnil jistou nadějí a vyústění celé besedy mělo pozitivní charakter.

Pro další a zejména aktuální informaci k tématu nalistujte str. 4 a příspěvek Josefy Volfové týkající se našeho regionu. *-jj-*

Z výletu za zajímavostmi přírodní památky Ládví a jejího okolí

Mrazivé sobotní počasí dne 21. ledna 2017 zrovna nezvalo k celodenním vycházkám. Navíc bylo jasné, že nejmodřejší obloha a nejhezčí výhled do krajiny bude na horách – a tam tedy zamířili ti, kdo se přece jenom odhodlali někam jet. Ale kdo se tohoto dne vydal s námi na výlet po pražské přírodě, byl nakonec příjemně překvapen. Cestou do Prahy jsme kromě srnčí zvěře mohli nedaleko Mirotic pozorovat zhruba deseti členné hejno kormoránů velkých, kteří se v přemrzlé krajině často objevují, jak přetahují. A jak to ve velkých městech bývá, v Praze bylo o mnoho tepleji než ve Strakoncích. Navíc ven vykouklo i sluníčko, a tak hned po prvním setkání se zástupkyní pražské ZO ČSOP Křivatec, paní Dagmar Zemánkovou a jejím synem, nám bylo jasné, že naše volba nenechat se odradit mírnou nepohodou byla správná.

Na vybranou přírodní lokalitu jsme cestovali nejdříve metrem (na stanici Ládví). A pak, když jsme k Ďáblickému lesu měli pokračovat autobusem, zvolili jsme místo toho pěší procházku skrze jedno z nejstarších panelových sídlišť v Praze v Ďáblicích. Prvními zvířaty, která jsme uviděli, byly straky obecné a na okraji sídliště havrani polní. Ale to jsme již vstoupili do Ďáblického lesa a zde nejhlasiťejším ptákem byl brhlík lesní. Statečně mu přizvukovaly sýkory koňadry a modřinky. Ze stromů převažoval dub letní a kromě něj jsme viděli také lípu srdčitou, borovici lesní (a v jednom exempláři i borovici černou), jasan ztepilý, javor mléč, modřín opadavý, břízu bělokorou a ojedíněle i buk lesní.

Samotný les je protkán systémem cest a cestiček, které jsme využili k příchodu k cíli našeho setkání, Ďáblické hvězdárny. Zde jsme se setkali s dalšími účastníky naší malé výpravy a s paní Zdeňkou Bíbrovou, která nám na bulžňákovém suku u hvězdárny vypověděla podrobně o geologické minulosti tohoto místa. Její povídání bylo poutavé a rozsáhlé, takže by překročilo rámec tohoto zápisu. Zájemce můžeme odkázat na poznámky uložené [zde](#) a [zde](#). A také na velice pěknou knížečku s názvem PŘÍRODA PRAHY 8 od autorů Jiřího Kříže a Pavla Rosendorfa. Během výkladu jsme měli možnost pozorovat a slyšet kromě kosů černých také drozdy kvíčaly. Cestou k malému lomečku před Ďáblickým lesem jsme ve sněhu našli stopy bažanta obecného a kulaté pozůstatky zanechané zajícem polním. U lomečku pokrytého ledem jsme se od p. Zdeňky dozvěděli, že zde žije ropucha obecná. V korunách stromů se přitom ozýval strakapoud velký, pěnkava obecná a přeletující čížek lesní. Pak jsme pokračovali do lůna Ďáblického lesa, který v sobě skrývá spoustu malých lomečků. Nutno dodat, že v okolí naší cesty bylo na stromech plno ptačích budek, které byly očíslované a udržované. Že se tam ptactvu daří, nasvědčovalo i ptačí švitoření. Les je zřejmě oblíbenou lokalitou nejen pro zvířata, ale také pro Pražany, kteří s pokračujícím časem přibývali. U cesty se také vyskytovaly informační tabule, a tak se zvědavý člověk může o tamní lokalitě něco dozvědět. Naše další cesta vedla k přírodní památce Ládví, kde jsme opět slyšeli poutavé povídání o prehistorii tohoto kusu země od paní Zdeňky. Za zmínku také stojí obrovský valoun vetknutý do skály této zajímavé přírodní památky. Namátkovým kouknutím pod hničící poleno jsme našli měkkýše vrásenku okrouhlou, stejnonožce stínku zední a mnohonožku. Kousek dál rostla na pařezu houba outkovka pestrá. Naše další cesta vedla do příměstské části Prahy s názvem Dolní Chabry, kde se nás opět ujala paní Zemánková. Ta nás dovedla od pěkně připravených informačních tabulí naučné stezky k hlavní chaberské geologické zajímavosti, a to menhiru. Ten stojí vetknut do plotu jednoho rodinného domku. Odtud, abychom si přece jen ulevili od mrazivého počasí, jsme pokračovali do chaberské hospůdky. Pěkně vyhřátí jsme se pak vydali do místního společenského objektu, knihovny, městského úřadu a vlastně malého muzea, kde jsme zhlédli poutavou expozici k pravěku Dolních Chaber a velmi zajímavé povídání o osobě učitele, archeologa a spisovatele Eduarda Štorcha. Protože čas pokročil, rychlejším přesunem jsme se dostali k zajímavé historické památce - kostelu Stětí sv. Jana Křtitele, jehož otevření nám paní Zemánková domluvila. Přidali se k nám další zájemci, a tak naše skupinka čítala nakonec 20 osob. Kostel pochází z románské doby a obsahuje velmi zajímavou malbovou výzdobu. Ale to se již sluníčko vydalo za obzor a za přicházejícího večera jsme dospěli na nádraží Na Knížecí, kde jsme letmým krokem vstoupili do vyhřátého autobusu směřujícího do Strakonice. Že se výlet líbil, není třeba zdůrazňovat, chvála patří členům zmiňované pražské ZO ČSOP za poutavou vycházku i péči o přírodní pa-

Balvany opracované příbojem dávného moře, PP Ládví, foto -ah-

amátce Ládví, kde jsme opět slyšeli poutavé povídání o prehistorii tohoto kusu země od paní Zdeňky. Za zmínku také stojí obrovský valoun vetknutý do skály této zajímavé přírodní památky. Namátkovým kouknutím pod hničící poleno jsme našli měkkýše vrásenku okrouhlou, stejnonožce stínku zední a mnohonožku. Kousek dál rostla na pařezu houba outkovka pestrá. Naše další cesta vedla do příměstské části Prahy s názvem Dolní Chabry, kde se nás opět ujala paní Zemánková. Ta nás dovedla od pěkně připravených informačních tabulí naučné stezky k hlavní chaberské geologické zajímavosti, a to menhiru. Ten stojí vetknut do plotu jednoho rodinného domku. Odtud, abychom si přece jen ulevili od mrazivého počasí, jsme pokračovali do chaberské hospůdky. Pěkně vyhřátí jsme se pak vydali do místního společenského objektu, knihovny, městského úřadu a vlastně malého muzea, kde jsme zhlédli poutavou expozici k pravěku Dolních Chaber a velmi zajímavé povídání o osobě učitele, archeologa a spisovatele Eduarda Štorcha. Protože čas pokročil, rychlejším přesunem jsme se dostali k zajímavé historické památce - kostelu Stětí sv. Jana Křtitele, jehož otevření nám paní Zemánková domluvila. Přidali se k nám další zájemci, a tak naše skupinka čítala nakonec 20 osob. Kostel pochází z románské doby a obsahuje velmi zajímavou malbovou výzdobu. Ale to se již sluníčko vydalo za obzor a za přicházejícího večera jsme dospěli na nádraží Na Knížecí, kde jsme letmým krokem vstoupili do vyhřátého autobusu směřujícího do Strakonice. Že se výlet líbil, není třeba zdůrazňovat, chvála patří členům zmiňované pražské ZO ČSOP za poutavou vycházku i péči o přírodní pa-

mátku Ládví, stejně jako členkám Občanského sdružení na ochranu památek v Dolních Chabrech. Kéž by bylo takových obětavých lidí více. **-vh-**

Národní parky pod útokem senátu

Z velmi pozitivní zprávy o schválení nových pravidel pro české národní parky, o kterém jsme informovali v úvodu [minulého čísla](#), jsme se bohužel neradovali příliš dlouho. 18. ledna schválili senátoři velmi těsnou většinou pozměňovací návrhy novelly, které by mohly de facto znamenat zánik našich národních parků. Senát schválil třicet pozměňovacích bodů senátora Jaroslava Větrovského (ANO). Z některých z nich doslova běhá mráz po zádech: „Významná část lesů národních parků bude převedena do režimu trvalého hospodářského využívání, dlouhodobý cíl chránit nerušený vývoj přírody na převážné části rozlohy národních parků bude vypuštěn, rozvoj obcí bude mít v národních parcích stejnou prioritu jako ochrana přírody...“ (více se dočtete [zde](#)). Pozměněný návrh poputuje zpět do poslanecké sněmovny. Pokud uspěje, bude to znamenat tvrdý úder pro ochranu přírody v našich nejcennějších územích. Proti přijetí návrhu sněmovnou se ostře vyjádřila celá řada politiků i ministr životního prostředí Richard Brabec (viz např. [zde](#)). Budeme doufat, že poslanci zůstanou ve svém postoji konzistentní a tento destruktivní návrh přehlasují. Pokud byste i vy chtěli aktivně přispět sdělením svého názoru poslancům, máte šanci prostřednictvím [toto webového rozhraní](#). **-ji-**

Překopávky

Staronoví obyvatelé Pošumaví? Vlk a kočka divoká

Zprávy o šíření velkých šelem v České republice se objevují v médiích v posledních měsících téměř každodenně a řada z nich pochází také z jihozápadních Čech, z oblasti Šumavy a širšího Pošumaví. Určitě je to pro naši přírodu dobrá zpráva, na druhou stranu je ale potřeba nadšení trochu mírnit. Je nezpochybnitelné, že populace vlků se ve střední Evropě zvětšuje a tyto šelmy se vracejí do oblastí, které bývaly dříve jejich domovem. U rysů nebo koček divokých tento pozitivní trend bohužel prokázat nemůžeme.

V kontextu špatných zpráv o znečištěném ovzduší, vysychání zdrojů vody, neuspokojivém stavu lesů, které neplní svoji ekologickou funkci, působí informace o návratu vlků do naší krajiny jako naděje. Do přírody se vrací živočišný druh, který býval běžnou součástí naší přírody a v minulých staletích zde byl vyhuben. Vlk má klíčovou roli pro nastolení rovnováhy a na své cestě „zpátky domů“ nepotřebuje žádnou významnou pomoc člověka, potřebuje pouze naše pochopení a ochotu sdílet společný prostor.

Foto archiv Hnutí DUHA

[Broumovsku](#). Občasný výskyt vlků byl postupně doložen ve většině našich pohraničních pohoří, například v Krušných horách, na Šluknovsku, v Krkonoších, Jeseníkách nebo v Beskydech.

Informace o trvalém výskytu vlků na Šumavě a v Pošumaví nejsou k dispozici. Jednotlivé záznamy z fotopastí či přímá pozorování svědčí spíše o tom, že územím procházejí téměř bez povšimnutí člověka jednotliví vlčí tuláci. Necelých čtyřicet kilometrů za rakouskými hranicemi se od letošního roku objevuje vlčí smečka se čtyřmi vlčaty.

Uvedenou fotografii vlka získali dobrovolníci Rysích hlídek nedaleko česko-rakouské hranice v říjnu loňského roku. Na monitoring šelem v jihozápadních Čechách spolupracují především pracovníci Správy NP a CHKO Šumava, Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, CHKO Blanský les, organizace ALKA Wildlife a Hnutí DUHA.

Tajemný mourek před fotopastí

Zajímavý poznatek o fauně jižních Čech přinesly fotopasti Rysích hlídek koncem uplynulého roku. Automatické fotoaparáty umístěné v okrajových částech CHKO Šumava natočily [dvě videa šelmy](#), která nápadně připomíná kočku divokou. Vzhled i chování zvířete na záznamu odpovídají vzácnému zvířeti, které z naší přírody vymizelo před dvěma sty lety. Tyto nové záznamy se řadí k necelé desítce údajů z celé České republiky. Zoologové ze Správy Národního parku Šumava ji zachytily v minulých letech také v centrální části parku a další záznam tohoto vzácného mouroka pochází od Jany Pospíškové z Českého lesa.

Přirozeným prostředím kočky divoké jsou níže položené teplejší oblasti s listnatými a smíšenými lesy. Zde vyhledává především okraje lesů, malé mýtiny, v lese ukryté louky a nerušené lesní lemy s bohatou strukturou křovin. Prokázat její výskyt v naší přírodě je extrémně obtížné. Její teritorium je malé, má rozlohu sotva pár kilometrů čtverečních a komplikuje její skrytý způsob života a nízká početnost. Také je obtížné určit, zda je zaznamenané zvíře kočka domácí či její tajemný a vzácný příbuzný.

Z výše uvedených důvodů ani nelze říct, zda se k nám kočka divoká vrací, nebo se jednalo o náhodně získané záznamy, které máme k dispozici jen díky rozvoji monitorovacích technik pro sledování skrytě žijících šelem a rozšiřování mapovaného území. Díky fotopastem umístěným ve vhodných lokalitách je dnes možné prokázat přítomnost druhů, které doposavad unikaly pozornosti zoologů.

Vlkům i kočkám divokým přejme, aby se v Pošumaví setkali s lidským pochopením a doplnili zdejší populaci šelem, jejíž ikonou je rys ostrovid. V jihozápadních Čechách, v oblasti od Českého lesa po Novohradské hory, jich žije zhruba sedmdesátka.

Josefa Volfová

Záznam kočky divoké z fotopastí Rysích hlídek Hnutí DUHA

Pět let po blokádě Na Ztraceném

V podzimním čísle časopisu Šumava (čtvrtletníku Správy Národního parku Šumava) vyšel retrospektivní článek současného ředitele NP Pavla Hubeného, který s odstupem času hodnotí nejen kauzu blokády Na Ztraceném, ale na základě nových informací o původu tamních lesů přináší nový náhled na "zásahovost". A to nejen v této části Šumavy. Celý případ lokality Na Ztraceném by měl poupravit náš náhled na celou šumavskou problematiku, protože se jedná o vzorový příklad.

V minulosti byly šumavské lesy (nejen) Na Ztraceném rozdělovány na "přírodě blízké" a "nepůvodní". Podle toho v nich také

Kácení v lokalitě Na Ztraceném, 2011, foto Edvard Sequens

bylo zasahováno proti kůrovci. Nové dendrochronologické i jiné výzkumy dokazují, že se většina rozlohy lesů v této části Šumavy blíží právě té první skupině. Ve srovnání s historickými záznamy je nyní jasné, že lesy byly v téměř pravidelných (40-60letých) intervalech atakovány kůrovcovými gradacemi a větrnými kalamitami. To zapříčinilo mnohdy většinový rozpad stromového patra. Avšak pouze na malých plochách lesů v tomto území docházelo k umělé obnově (a to pomocí sje semen vylustěných ze zdejších smrků). Na většině ploch se les obnovoval samovolně. Dalo by se tedy říci, že lesy Na Ztraceném jsou z velké části současníci nebo pokračovatelé původního pralesa.

Až s odstupem několika let bylo také možné posoudit chování kůrovce právě v kontextu tohoto místa. Jeho populace vyhynuly vlivem vlhka a plísní už pod kůrou napadených stromů. Výzkumy dokazují, že na územích ponechaných samovolnému vývoji docházelo k odumírání kůrovce ještě rychleji než na plochách, kde bylo proti němu zasahováno. Navíc je známo, že lokalita Na Ztraceném je z větší části obklopena bezzásahovým územím. Zásahy v takovém území se tedy musí jevit jako neefektivní a zbytečné. V červenci 2011 se proti této situaci postavili demonstranti, proti kterým bylo použito násilí. Výsledky mnoha soudních procesů, které jsou již dnes ukončené, dokazují, že těžba Na Ztraceném a zásahy proti demonstrantům byly provedeny v rozporu se zákonem.

Celý článek si můžete přečíst [zde](#).

-jj-

1. únor - Den bez palmového oleje

Dnem bez palmového oleje (viz [zde](#)) navazujeme na úspěšnou akci „Den, kdy řekneme firmám, že tu nechceme jejich výrobky s palmovým olejem“, která se konala 1. února 2016. Od té doby se toho událo hodně a my Češi jsme se tak stali vzorem pro zbytek Evropy. Aktuálně se k nám přidávají hnutí ze Slovenska, Polska, Portugalska, Nizozemí, Jersey a dokonce i z Indonésie! A tak se z českého Dne bez palmového oleje stává den mezinárodní.

Za jeden rok se podařilo tuto problematiku dostat do povědomí dvou třetin populace České republiky, některé firmy se nám podařilo přesvědčit, aby palmový olej zcela vynesly a některé jej alespoň omezily. Trh za poslední rok již na hnutí proti palmovému oleji v České republice zareagoval. Na [webu](#) Koalice proti palmovému oleji v sekci "bezpalmových" potravin a firem se postupně objevují společnosti, které palmový olej ve svých výrobcích nikdy nevyužívaly či s ním už skoncovaly nebo se o to alespoň postupně snaží. A nejen výrobci, ale i restaurace, školy nebo třeba zoologické zahrady zcela vyřadily výrobky s palmovým olejem ze své nabídky. I značná část nás občanů se začala celoročně vyhýbat produktům s palmovým olejem a začaly se tak pro přehlednost a snadnější nákupy vytvářet i vyhledávače, kde jsou výrobky bez palmového oleje uvedeny ([zde](#) nebo [zde](#)).

Foto Michal Gálík

Ale hlavně tento Den bez palmového oleje je připomínkou toho, co se událo a co je zapotřebí ještě udělat. Je připomínkou naší globální odpovědnosti. Je to totiž na každém z nás, jestli ovlivníme dění na druhé straně planety, a proto vás všechny prosíme, zkuste jeden den, klidně i dva, tři, pět nebo také každý den žít bez palmového oleje – bez výrobků, které ho obsahují. Pomůžete tak jak svému zdraví, tak i přírodě a nakonec zjistíte, že i ušetříte, protože tolik zbytečností s palmovým olejem vlastně ani k životu nepotřebujete. Cílem tohoto dne je také napsat firmám, které se za tu dobu nepolepšily. Zde je aplikace, s kterou je to nyní mnohem jednodušší: <http://bezpalmaku.cz/napis-vyrobcom/>

Pro ty, kdo nejsou do problematiky palmového oleje natolik zasvěceni, mohou zhlédnout zajímavý [dokument Zelená poušť](#), který popisuje dopady produkce pěstování palmy olejné v Indonésii. Pokud vás toto téma zajímá více, byly vydány i zajímavé publikace – k přečtení či stažení je najdete [zde](#).

Palmový olej - naše osobní zodpovědnost

Za rozmachem pěstování palmy olejné stojí globalizovaný konzumní svět a jsme to právě my spotřebitelé - koneční odběratelé produktů obsahujících palmový olej, mající moc zvrátit zatím největší ekologickou katastrofu tohoto století. Kvůli roční produkci přes 60 milionů tun je palmový olej všude kolem nás a každý den s ním přijdeme do kontaktu, často aniž bychom to tušili. Je obsažen v téměř polovině veškerých potravin (margaríny, pečivo, čokolády, sušenky atd.) v EU a jeho nadbytečný příjem nám tak poškozuje zdraví. Především bychom měli preferovat naše místní suroviny a tím zabránit zbytečnému dovozu surovin přes půl planety. Palmový olej se též přidává do kosmetiky (šampony, mýdla, krémy, make-up atd.), drogerie, krmiv pro zvířata, technických maziv a do tzv. biopaliv. 75 % z celosvětové produkce palmového oleje jde přímo do potravin. Evropská unie je druhým největším dovozcem palmového oleje na světě, takže naše spoluúčasť je velká.

Ilustrace Lucie Barošová

Temnou stránkou produkce palmového oleje je vypalování deštných pralesů, ničení zdrojů vody a půdy a násilné zabírání půdy a s ním spojené ničení tradiční obživy a práv tamních lidí. Jedná se především o oblast Indonésie a Malajsie, dnes už i tropické Afriky a Ameriky. Tímto odlesňováním a následným zakládáním plantáží palmy olejné nevratně mizí cenné pralesy, které hostí až 80 % druhů naší planety. V důsledku takového jednání je dnes jen v samotné Indonésii 490 živočišných a rostlinných druhů ohroženo vyhynutím.

Bohužel palma olejná, jakožto zdánlivě šetrnější a výnosnější plodina, má oproti

ostatním jedno obrovské negativum – když rostlina odumře (za 20–30 let), v půdě nezůstanou žádné živiny, půda a řeky zůstanou zamořeny pesticidy. Na takto zničené půdě již nelze nic pěstovat. Ostatní olejniny (olivovníky, řepka, slunečnice a jiné) se dají při šetrném způsobu hospodaření obnovovat po stovky let, palma olejná nikoliv, a to je nutné si uvědomit.

Pro představu závažnosti – každou hodinu je vykácen prales o rozloze 300 fotbalových hřišť. Proto neváhejme a konejme. Vyhýbáním se produktům s palmovým olejem a hlasitým tlakem na firmy snížíme poptávku, a tím pádem způsobíme snížení produkce. A to už třeba být jen za zpomalení kácení pralesů stojí, protože když kácení zpomalíme, tak mnoho zachráníme! **Roman Munzar, Koalice proti palmovému oleji**

Pozn. red.: k tématu se bude vztahovat únorová beseda z cyklu Zelené otazníky (více viz pozvánky na str. 12).

Putování Vodňanskem - 7. díl – Na výsluní i v bezejmenných lesích

Dnešní díl vodňanského putování bude mít za úkol popsat kus země, který pravděpodobně nenajdete v žádných turistických průvodcích. Nenachází se zde příliš známých záchytných míst, přesto jde o krajinu idylickou, do které určitě stojí za to zavítat. Jelikož jsem ještě nezvládl území projít podrobněji, bude se spíše jednat o výčet jednotlivých střípků a zajímavostí, na které je možné zde narazit.

Místa, do kterých se vydáme, můžeme zeměpisně vymezit ze severu městem Bavorov a Svobodnou horou, od jihu silnicí mezi Bavorovem a Netolicemi a od východu poutním místem Lomec a ovocnými sady obklopujícími obec Truskovice.

Prvním zastavením nedaleko Bavorova zejména pro přírodolince (a botaniky zvláště) je maloplošné chráněné území – přírodní památka Bavorovská stráň. K té se dostaneme pohodlně z Bavorova po překročení řeky Blanice u kempu a koupaliště po žluté nebo červené turistické značce pokračující k úbočí Svobodné hory. Při jejím hledání může laického pozorovatele zmást květnatá podmáčená louka přímo vpravo u příchozí cesty. Ta je totiž v letním období výrazněji „barevnější“ než samotná stráň. V době mé poslední návštěvy již zdaleky svítila hustým kobercem kypřeje vrbice, doplněného vlhkomilnými druhy – sítinou rozkladitou a při okrajích orobincem široolistým. Na mnoha místech této louky měl rozbalené nádobíčko křížák pruhovaný, resp. jeho větší a výraznější samička. Zajímavostí tohoto druhu pavouka je jeho šíření do našich zeměpisných šířek ze Středomoří přibližně od 90. let minulého století, což pravděpodobně souvisí s postupující změnou klimatu. Na fotografii se mi podařilo zachytit i střední klikatý zesílený pás jeho pavučiny, tzv. stabilimentum, které je charakteristické právě pro tento druh, a o jehož primárním významu se stále ještě diskutuje (viz [zde](#)). Samotná přírodní památka Bavorovská stráň je necelý hektar velké, převážně zalesněné svažité území. Jeho jádrem jsou botanicky bohatá luční společenstva střední části s výskytem několika zvláště chráněných druhů rostlin – hvozdíku pyšného, vrby rozmarýnolisté, kosatce sibiřského, zvonku klubkatého, hladýše pruského a dalších. V pozdně letním aspektu jsem se mohl v mozaikovité koseném porostu pokochat mnoha květy prvního jmenovaného druhu.

Střední část PP Bavorovská Stráň, samička křížáka pruhovaného, hvozdík pyšný, foto -jj-

Cestu od přírodní památky se nabízí prodloužit o návštěvu Svobodné hory (tu jsem popisoval v [prvním díle seriálu](#)). My se však vydáme jihovýchodním směrem k lesnímu komplexu rozkládajícímu se ve tvaru podkovy od Libějovických Svobodných Hor až ke známému poutnímu místu Lomec. Jeho střední část je v mapě místním názvem zanesena jako Čichtický les – provizorně tak můžeme nazvat území celé. Za doprovodu zelené turistické značky jej překonáme přibližně na sedmi kilometrech mezi zmiňovanými dvěma body a uděláme si o něm přibližnou představu. Na první pohled nás pravděpodobně v převažujících smrkových lesích nic nezaujme. Při bližším zkoumání nebo za pomoci satelitního snímku je výrazné využití výsadby listnáčů (zejména buků) do „kotlíků“ v severních partiích lesního komplexu. Při pohledu svrchu vytváří tento lesnický způsob zajímavou mozaiku a částečně zvyšuje kvalitu převažujících smrčin. Čichtický les téměř úplně propojuje další větší lesnické celky v okolí (Svobodnou horu, okolí Lomce, Krtelský les u Netolic a s menší

Lhotovský rybník, foto -jj-

nosti zkuseně, můžete posoudit sami. Rybník naleznete při hlavní silnici z Bavorova na Netolice – po levé straně asi dvě stě metrů za křižovatkou k obci Čichtice.

Popisované území při pohledu do mapy i při návštěvě samotné budí dojem zapomenutého kraje. O to více dnes vzácného klidu zde můžeme nalézt. Je nasnadě, že místo vzhledem k horší dostupnosti, větším vzdálenostem, členitému profilu a nefrekventovaným zpevněným cestám je velmi vhodné k cyklistickým vyjížděvkám. Pro pěší odvážlivce představuje ideální možnost se na nějaký čas „ztratit“. -jj-

Použitá literatura:

ALBRECHT, J.: Chráněná území ČR, sv. VIII., Českobudějovicko, Okres Strakonice, AOPK ČR, Praha, 2003.

Příspěvek do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda

Na tomto místě přinášíme příspěvky, které byly zaslány do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda. Příspěvky, které nezískaly první cenu, ale přesto si zaslouží zveřejnění. Můžete je brát i jako tipy na výlety pro nadcházející turistickou sezónu.

Čertovy hlavy

Místo se nachází nad obcí Želízý. Tato obec leží kousek od Liběchova, v okrese Mělník. Čertovy hlavy, jak se toto dílo nazývá, vytvořil sochař Václav Levý ve 40. letech 19. století. Jsou vytesány do pískovce. Jejich výška je asi 9 m. Dnes jdou Čertovy hlavy vidět i ze silnice, ale před lety, když jsem toto místo navštívila poprvé, byl okolo borový les. Stromy jsou dnes ze straně vykáceny. Ze samotného vrcholu je rozhled do okolí.

Na opačné straně silnice můžeme ještě navštívit soubor dalších uměleckých prací, které mají název Klácelka, podle tehdejšího správce liběchovské zámecké knihovny F. M. Klácela. Soubor tvoří jeskyně Klácelka, dále např. Harfenice, Had, Sedm chlebů... Krásná a příjemná procházka. Ač je úkaz uměle vytvořen, určitě stojí za vidění.

Marcela Důchodní

Foto Marcela Důchodní

Netřesky u zdi, dymnivka na schodišti, levandule podél chodníku...

Před časem jsme měli v našem časopisu dva články o šetrném čištění chodníků a jiných míst v okolí domů (viz [zde](#) a [zde](#)). Rozhodla jsem se tehdy nafotografovat různé zajímavé příklady, jak se k tomu kdo staví, pro inspiraci je uveřejnit (viz [zde](#)) a přidat výzvu, aby se se svými zkušenostmi přihlásili další zájemci o tuto problematiku. Víc hlav víc ví a někdo by nám třeba mohl poradit něco vtipného, co nás nenapadlo. Pokud jde o mě samotnou, mám to jednoduché, protože zatím nemám potíže s koleny ani se zády, čas si na tu chvíli také najdu, a tak tu a tam obejdu náš dům i

okolí knihovny Za Parkem a co je potřeba, udělám ručně. Pokud by mi to nešlo, snažila bych se ušetřit peníze a někomu zaplatit za pomoc. Brala bych to asi tak, jako když si nechám od paní kadeřnice přibarvit prošedivělé vlasy nebo když zavolám opraváře při nějaké nehodě v domácnosti.

Jsou ale i jiné způsoby, jak udržovat na chodnících pořádek. Na jedné z dávných procházek s botanikem panem Václavem Chánem (v červnu 2004) jsme například viděli zídku, podél níž rostly drobné netřesky, pěkně v řádce jeden vedle druhého tak, aby mezi sebe nic jiného nepustily. A asi to opravdu takhle funguje, protože máme tyhle nenáročné rostliny na balkoně a na hřbitově, pravidelně je kontrolujeme, ale s pletím a jinými pracemi kolem nich žádnou práci nemáme. Podobně vděčnou rostlinou je levandule. V Písku jsme ji viděli u víceúčelové sportovní haly Elim (v mapě [zde](#)). Je to hezké na pohled, účelné, návštěvníkům se to líbí jako dobrý nápad a nejsem sama, kdo si rozkvetlé vonící trsy vyfotografoval.

Rádi se s mým mužem Vildou zúčastňujeme akcí pořádaných volyňským muzeem a kromě výstav uvnitř tvrze (kde muzeum sídlí) si rádi pravidelně prohlížíme i malý dvorek s trávníkem, stromy a keři. Obdivujeme nejen nápadný záhon bohyšek, psí víno pnoucí se po zábradlí nebo svěže zelený trávník zastíněný mohutnými stromy, ale také drobnolistou dymnivku žlutou vyrůstající ze spár mezi kameny ve zdi a podél schodiště. Je to květinka úhledná, málo známá, s hezký tvarovanými květy a vůbec z mnoha důvodů tak zajímavá, že se na ni vždycky už těšíme.

Bohužel, všechno může být nějakým způsobem dvojsečné, a to platí i v tomhle případě. Jde o to, že pracovníci Technických služeb, brigádníci apod. mívají občas za úkol projít nějaký úsek cesty a rázně zakročit proti všemu, co kde mezi dlaždicemi a z puklin v betonu vyrůstá. Stává se, že někteří z nich nerozlišují, jde-li o plevel nebo o vaši udržovanou a vzhlednou výzdobu. Mnoho lidí si nám na to už stěžovalo, když nás viděli okukovat jejich pěkně rozrostlý barvínek, břečťan nebo jiné podobné rostliny.

Bylo jim jich líto, když jim je někdo nějakou drastickou metodou zahubil, nehledě navíc na drobné sympatické živočichy v nich žijící. Znam to sama, jaký pozoruhodný pronárod se na takových místech vyskytuje, a když jdu pampelišky a jiný plevel vytrhávat, volím nejraději chladnější, vlhké počasí, abych dala možnost svinkám, ploštícím, mravencům a jiným pišišvořům přelézt jakžtakž pohodlně někam do bezpečí. Pokud bych chtěla u chodníku něco pěstovat, musela bych to nějak zařídit, aby se na to pohlíželo jako na něco hezkého, a ne jako na nepořádek - což asi není tak úplně jednoduché.

Je mi jasné, že mnou vychvalované a praktikované způsoby péče o okolí bydliště nebo pracoviště nejsou použitelné vždycky a všude, ale na druhou stranu v nich

Levandule u víceúčelové sportovní haly Elim, Písek, foto -ah-

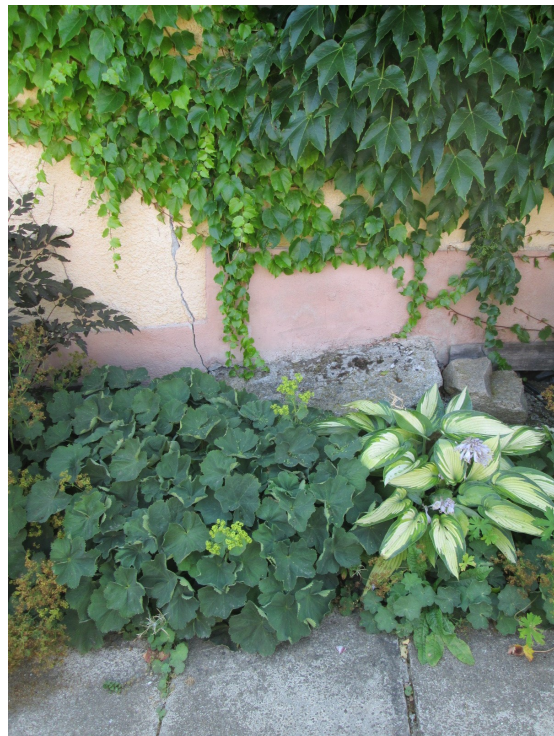
nevidím nic tak neobvyklého a náročného, aby se na ně pohlíželo jako na přežitek nepřijatelný pro dnešní moderní dobu. Výklad slova "moderní" může být různý a nemyslím si, že by s ním muselo být nutně spojeno ubližování jiným tvorům, když to jde zařídit i jinak. **-ah-**

Kroužkování ptáků

Dostalo se mi do ruky [listopadové číslo](#) časopisu Kompost s článkem o kroužkování ptactva 2. 10. 2016 na Blatensku, a protože můj manžel Petr Louda se už 21 let této činnosti věnuje a jsou mi díky tomu známy podrobnosti, posílám vám několik doplňujících a upřesňujících informací.

Kroužkování ptáků hliníkovými kroužky poprvé použil dánský profesor Hans Christian Mortensen v roce 1899. V roce 1910 se tato metoda dostala i k nám. Dnes je kroužkování ptáků celosvětově prováděnou vědeckou metodou, která zkoumá biologii ptáků a hlavně také jejich tahové trasy. Díky této metodě se dají zjistit informace jako např. věk, věrnost k místu narození, rychlost tahu, nové tahové trasy apod. Tyto informace se využívají k dalšímu výzkumu, ale také jako podklad k vyhlášení chráněných území.

Ptáci jsou kroužkováni hliníkovými kroužky různých velikostí (dle druhu ptáka). Na

Skupinka ozdobných rostlin v zahradnictví Florianus, Jindřichův Hradec, foto -ah-

kroužku je název nebo zkratka kroužkovací centrály, která kroužek vydala (pro Českou republiku je to označení N. MUSEUM PRAHA), dále je na něm písmeno a identifikační číslo.

Každý kroužek má jedinečnou kombinaci, a jelikož nemáme neomezené množství číslic, musí se kombinovat i s písmeny. Červenky měly opravdu kroužek typu T, jak je v původním článku uvedeno, ale písmeno P bylo pouze přídatné. V roce 2016 jsme například kroužkovali typem TT. Sýkory koňadry neměly kroužek typu M, ale N. V případě jejich nedostatku mohly mít i typ T. Nejsem puntičkář a chápu, že článek o Festivalu ptactva má informativní, a ne odborný charakter, ale i tak raději uvádím (zároveň s poděkováním autorce Evě Legátové za její dlouholetou propagaci naší činnosti) drobné nepřesnosti na pravou míru. A ještě bych ráda doplnila zmínku o odchycených rákosnicích obecných, což byla v tu dobu (2. 10.) už dost velká vzácnost. Začátkem října se totiž většinou už na území naší republiky nevyskytují a jsou na cestě do Afriky.

Ptáci jsou nejčastěji odchytáváni do nárazových sítí, dále se používají i různé sklopky a jiná schválená zařízení. Sítě jsou pravidelně kontrolovány v určitých časových intervalech, které se mohou měnit v závislosti na počasí. Kroužky ptáky nijak nezatěžují a ani jim neškodí. Ptáci jsou zadržováni pouze po nezbytně nutnou dobu, potřebnou ke zjištění druhu, pohlaví a stáří, případně dalších doplňkových informací. Všechny údaje se zaznamenávají do centrální databáze Kroužkovací stanice Praha.

Kroužkovat a provádět odchyty smí pouze spolupracovník Kroužkovací stanice Národního muzea Praha, který složil speciální zkoušky a získal kroužkovací licenci. Při nich musí prokázat znalost u nás žijících druhů ptactva, metodiky kroužkování a příslušných zákonných ustanovení. Pouze pro zajímavost uvedu, že se odhaduje, že přes naše území protahuje nebo se na něm zdržuje přibližně 800 ptačích druhů. **Martina Loudová**

Foto -jj-

Nález léčivé houby z Červeného seznamu v zámeckém parku v Chanovicích

Během procházky v zámeckém parku v Chanovicích jsem 22. 11. 2016 našla u paty rozdvojeného dubu zajímavou trsovitou houbu. Nejprve jsem si myslela, že je to mladá hlíva. Při detailnější prohlídce houby však chyběly lupeny, typické pro hlívu, místo nich byly na spodní straně klobouků rourky. Výsledkem hledání v knihách a na internetu byl trsnatec lupenitý (*Grifola frondosa*). Určení houby jsem konzultovala s panem Ing. Vilémem Hrdličkou a panem Liborem Hejlem, předsedou Nezvěstického mykologického klubu. Jedná se o vzácnou houbu, na webu AOPK ČR je uvedena v Červeném seznamu v kategorii NT – téměř ohrožené druhy. Houba by se neměla pro svou vzácnost sbírat, ale chtěla bych čtenáře Kompostu informovat o jejích léčivých účincích: V čínské medicíně má název Maitake. Tato houba dokáže řešit jednotlivé složky metabolického syndromu, do kterého zařazujeme diabetes, nadváhu, vysoký krevní tlak, zvýšený cholesterol a tuky v krvi. Má také výrazné protirakovinné účinky. Díky tomu, že působí pozitivně na metabolismus, snižuje i negativní dopady chemoterapie. Podporuje kostní tkáň, a proto je vhodná jako doplňková léčba osteoporózy. Němci nazývají Maitake „preventivní houbou pro stáří“. Díky vysoké koncentraci polysacharidů působí i na náš imunitní systém a je silná hlavně v boji proti virům. Více praktických informací o léčivých houbách lze nalézt na www.MycMedica.cz.

Trsnatec lupenitý, foto Eva Legátová

Eva Legátová

Krátká houbařská procházka v PP Ryšovy

S přicházejícími zimními měsíci už není tak běžné pomyslet na hledání hub, zejména těch známých jedlých. Poučen již několika vycházkami s mykology, např. tou poslední do krajiny Píseckých hor, jsem se jednoho dne vydal udělat si radost a odpočinout si od ruchu města do nedaleké přírodní památky Ryšovy. Mým cílem bylo najít nějaké houby, pokud možno žijící na dřevě.

Začátek mé cesty byl pro tuto přírodní památku klasický. Od zdobeného křížku pod vrstevnicí, skrze mladou bučinu. Cestou si nešlo nevšimnout volání drozda kvičaly, brhlíka lesního a strakapouda velkého.

Hned za mladým porostem stromů jsem na zemi našel různě staré a otevřené jedince pýchavky obecné. Když jsem si pozorně prohlédl položené klestí a tlející pařezy, uviděl jsem černorosol bukový, který byl vlivem mrazů z předešlých dní potrháný. Na jiných zbytcích větví a pařezů jsem objevil drobnou červeno-oranžovou čihovitku větší. Hezký byl i nález boltcovitky ucha Jidášova.

Při prohrabávání listí jsem vyrušil měkkýše plžíka žlutavého, který si vylizoval ulitu vlahovky narudlé. Jiným houbovým nálezem bylo objevení drobného krásnorůžku na pařezu smrku. Cestu jsem si zkrátil skrze smrčinu s občasným výskytům borovice. Tady na pařezu vegetoval troudnatec pásovaný. Kousek od něj v jehličí borovic rostla šťavnatka podmrazka. Skoro už za večerního šera jsem našel houbu, kterou jsem (snad správně) určil jako hvězdovku červenavou. Ale to se již slunce zhouplo za obzor poblíž Svaté Anny, a tak jsem se vracel do lůna našeho města. Ve fotoaparátu něco fotografií a v ruce trochu odpadků po návštěvnících této památky, abych mírně zaplatil lesu za to, že mně něco ukázal. Díky mu za to. (Napsáno v prosinci 2016.) -vh-

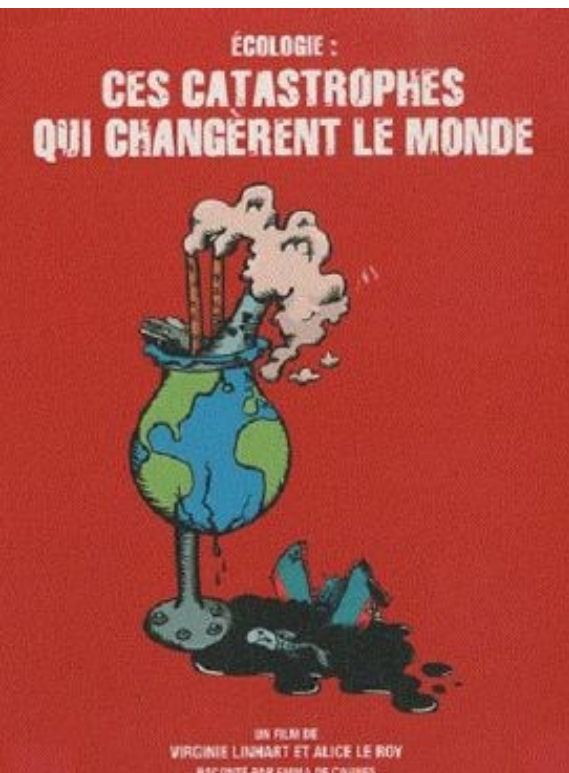
Hvězdovka červenavá (určení nejisté) a západ Slunce nad PP Ryšovy, foto -vh-

Použitá literatura:

HAGARA, L., a ANTONÍN, V.: Velký atlas hub, Ottovo nakladatelství, Praha, 2006.

Večer s dokumentem – 36. díl – Ekologické katastrofy

Dokument, který vám představím dnes, by klidně mohl mít podtitul - "jak jsme se (ne)poučili ze svých chyb". Necelou hodinu dlouhý francouzský film z roku 2009 je stručným přehledem nejzávažnějších událostí s negativním dopadem na člověka a životní prostředí za posledních několik desítek let. Není to však pouze strohé a smutné povídání. Každá z těchto událostí s sebou nese silný příběh těch, kteří se bránili nejen následkům, ale také bezpráví a nezájmu mocenských struktur. Ekologické katastrofy se tak paradoxně staly půdou pro formování celosvětového ekologického hnutí.

Londýnský smog v roce 1952, DDT a boj Rachel Carsonové za jeho zákaz, hromadné otravy olovem v japonském zálivu Minamata, ropná havárie u francouzské Bretaně, havárie a únik toxických plynů z továrny v indickém Bhópálu, Černobyl. Všechny tyto události mají několik společných jmenovatelů: ve většině případů několik tisícovek mrtvých, zamořené životní prostředí, ale také snahu o zatajování skutečností, zlehčování situace a popírání viny odpovědných lidí. Pozoruhodná až šokující je na nich také neochota, zpoždění a nevytížitelnost opatření, která měla po takto závažných událostech nastat. A to vše pouze a jenom ve prospěch našeho neomezeného průmyslového růstu, který byl podstatnou hybnou silou ke všem těmto ekologickým katastrofám.

Dokument je nakousnut i zakončen nastíněním hlavních a probíhajících katastrof dneška - tedy zejména globální změny klimatu a destrukce tropických lesů. Pravým jménem je nazván viník těchto největších hrozeb - jsme to my všichni, kteří se na nich svou spotřebou určitých komodit podílíme. A i když se od těch výše popisovaných katastrof liší zejména tím, že nebyly zapříčiněny hrstkou lidí bažících po větším zisku, jedna věc u nich přece jenom zůstává stejná. A to otázka, zda se u nich dokážeme poučit z našich předchozích chyb.

Pokud by byl stejný dokument natáčen dnes, určitě by k němu ještě pár zásadních milníků přibylo. Přes to všechno nevyznívá skepticky. Jsou v něm představeny nejvýznamnější tváře celosvětového environmentálního hnutí a jejich dílčí vítězství, kterých bylo v bojích následujících po zmiňovaných katastrofách dosaženo. Rozšířena by tedy musela být i tato část filmu.

Dokument můžete zhlédnout např. [zde](#). -jj-

Pozvánky - únor 2017

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 14. 2. - "Pokročilí"

Čtvrtek 16. 2. - "Začátečníci"

Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská. Kurzy probíhají 1x měsíčně do května. Nenažují na sebe, hlásit se je možné na každý zvlášť. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenažovali. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Kurzovné 80 Kč. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné a Volyni.

Zelené otazníky - "Dokáží Češi zastavit palmový olej?"

Středa 15. 2., 18 hod., bývalý Baobab (nad Zborovem, Bavorova 20, Strakonice)

Je opravdu česká kampaň proti palmovému oleji neúspěšnější na celém světě? Může zachránit nemalou část tropických lesů a stát se celosvětovým vzorem? Nebo to dokonce dokáže jeden jediný a zdánlivě "bezvýznamný" dobrodinec? Jsou agropaliva opravdu větší problém než spotřeba palmového oleje v potravinách? Jaký bude další vývoj a jak se může zapojit každý z nás?

Nejen na tyto otázky se pokusí odpovědět David Číp, oficiální odborný poradce Koalice proti palmovému oleji. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Strakonické příběhy XXXVIII.

Úterý 7. 2.: Paměťhodná škola novostrakonická. Potřebné odškolení Bezděkova, stavba tamní nové školní budovy, někdejší učitelský sbor a školní mládež v samostatných Nových Strakonících za zlatých c. k. časů. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Přednáška s promítáním

Středa 8. 2.: Ing. Ondřej Kofroň: Pěstební opatření u dřevin ve městě. Od 17:00 na pobočce Za Parkem.

Hraní na kantely

Neděle 12. 2.: hraní na kantely (vytvořené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Barevná překvapení

Pondělí 13. 2.: Tvořivý podvečer s Alenou Šimáčkovou. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (papír, pastelky akvarelové nebo obyčejné, měkká tužka).

Zastavení v čase

Středa 22. 2.: Krátké setkání, ztišení, verše (Luisa Nováková), poetická próza (Alberto Vojtěch Frič). Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Návštěva záchranné stanice

Neděle 26. 2.: Sraz ve 12:50 na autobusovém nádraží. Z č. 26 jede v 13:05 modravský autobus do Horažďovic, kde se podíváme do Přírodovědné stanice DDM. Zpět jede více spojů.

Páteční schůzky kroužku MOP

Pro předškolní a mladší školní děti (i v kočárku) s rodiči, ale případně i pro starší školáky. Přicházet mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před hradem u vývěsky ŠK, kromě 3. 2. a 24. 2.,** kdy schůzku vynecháme. **10. 2.** si vyrobíme Morenu a popovídáme si o masopustních zvycích, **17. 2.** si zasejeme semínka ke klíčení a uděláme si ozdobné jehnědy z papíru.

Výstavy

Výstavka větvíček k určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. Pokračují i dlouhodobé akce (Paměť strakonických stromů, Nejlepší knihy aj.). Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod.

Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720). **-ah-**

Šmidingerova knihovna zve:

Výstava

1. – 27. 2. Kralova vila v Prachaticích, funkcionalistická vila nově prohlášená kulturní památkou. **ŠK, vstupní hala.**

Kurzy počítačové gramotnosti

Úterý 7. 2.: Internet I – První email - základní vyhledávání, emailová pošta (pro úplné začátečníky), **ŠK, studovna, 9:00–10:30 hod., Powerpoint** (pro pokročilejší), **ŠK, studovna, 13:00-14:30 hod.**

Úterý 21. 2.: Internet II – Cestování s internetem - počasí, jízdní řády, mapy, ubytování, pojištění (pro úplné začátečníky), **ŠK, studovna, 9:00–10:30 hod., Správa složek a souborů** (pro pokročilý), **ŠK, studovna, 13:00-14:30 hod.**

Zájemci se musí na kurz přihlašovat osobně, proti vratné kauci 100,- Kč.

Rande naslepo s knihou

13. - 17. 2. Akce k svátku všech zamilovaných – Kdo máte rádi překvapení, půjčte si knihu „naslepo“, letos i s malým dárkem uvnitř. **ŠK, oddělení pro dospělé i pro děti v hlavní knihovně a zároveň v otevíracích dnech i na pobočce Za Parkem.**

Zámečky a tvrze jižních Čech aneb Jak se na nich žije dnes

Středa 15. 2., setkání se spisovatelkou **Jaroslavou Pixovou,** v rámci cyklu AVČ. **ŠK, společenský sál, 17:00 hod.** Vstupné 40,- /pro členy AVČ 20,- Kč.

Vícehlasy

Úterý 21. 2. Hosty dalšího z mimořádných setkání s inspirujícími osobnostmi budou písničkář a kytarový virtuos **Jan Matěj Rak** a paleontolog a kurátor Muzea Českého krasu **Štěpán Rak ml.** Pořad moderuje **Mgr. Marie Kotlíková** a hosté budou hovořit o hudbě, zkamenělinách a o tom, jaké to bylo vyrůstat se Štěpánem Rákem starším. **ŠK, společenský sál, 17:00 hod.** Vstupné 40,- Kč.

Karnevalové masky

Čtvrtek 23. 2., tvořivá dílnička pro děti. **ŠK, oddělení pro děti, 8:00-11:00 hod.**

Drobné smetí

Metodika o mrtvém dřevě

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti vydal pro všechny zájemce materiál popisující význam mrtvého dřeva pro lesy a vhodné způsoby péče o lesní pozemky, které ho pomohou zachovat. Klíčovou roli hraje mrtvé dřevo především ve zlepšení vodního režimu, v podpoře přirozené obnovy nebo ve zlepšení biodiverzity našich lesů. Metodiku využítelnou nejen lesníky naleznete [zde](#).

Na vyhledávání otrávených návnad bude nasazen vycvičený pes

Pro boj s travičí volně žijících zvířat získá Česká společnost ornitologická speciálně vycvičeného psa (více viz [zde](#)). Podle ministra životního prostředí Richarda Brabce by měla do konce letošního roku vzniknout Národní strategie pro boj s nelegálním zabíjením volně žijících živočichů (více viz [zde](#)). -jj-

Literární okno

O medvědech a o mravencích

Na pobočce ŠK Za Parkem se půjčuje literatura čtenářům, tak jak to bývá, ale často se stává i opak: někdo se přijde pochubit s nějakým svým domácím pokladem a nabídnout jej k přečtení. A tak jsem díky paní Marii Hromádkové objevila **takřka neznámého autora Xavera Růžičku**. Pátrala jsem po podrobnostech o jeho životě, ale zatím marně. Z jeho knížky „**Poslední medvěd v Čechách**“ (1947) se můžeme dozvědět spoustu podrobností nejen o medvědech, ale i o dalších lesních tvorech – a to všechno velmi poutavou beletristickou formou. Při čtení jsem musela obdivovat, kolik informací se autorovi podařilo do textu „jen tak mezi řečí“ vložit a co všechno se můžeme dovědět v rámci dobrodružných historek – například o tom, jak medvědice ukázala svým mladým lov mravenců. Jde o pozapomenuté dílko, které už má málokdo doma, ale v naší knihovně jej pořád ještě nabízíme. Vybrala jsem několik ukázek a doufám, že vás nalákají k vypůjčení a k přečtení celého příběhu.

„...Na plošince nejnižšího z Vorařových vrchů pod skupinou rudokorých borovic se tyčily kupy velkých mravenišť. ... Když byli na mravencích poprvé, nevěděla mláďata, jakou opravdu výbornou pochoutku mají před nosem. Proháněla jednotlivé mravence, což nebyla ani zábava. A když konečně nedočkavý medvídek zaryl čenich do mravenišť, aby užuž měl tu vonnou a lákavou lahůdku v tlamě, nabral si ji plnou dřívek a jehličí, které píchalo jak smečka křovních klíšťat, že medvídek nestačil plivat a prskat a utírat si tlapkami nos. Seděl přitom na zadku, aby měl obě přední volné, a věru, vypadal jako rozmazlené, ufnukané děcko, které neposlechlo a chce pláčem vzbudit soucit, aby ušlo trestu...“

...Tak tedy filuta medvídek mámu pláčem přivolal. Těžkou tlapou mu přejela po hřbetě, snad ho pohladila, broukla na dcerku, aby se šla podívat, jak na drobné mravence, aby to stálo zato polykat... Rozvážně zajela tlapou po mraveništi a nemnoho na něm rozhrábla doškovou střechu z jehličí. Do rozvalin na vršku položila pracku a čekala. Obě medvíďata ovšem nelenila a provedla to jako máma. S vypoulenými očky a s čenichem chvějícím se netrpělivostí hleděla, jak se jim mravenčí zástupy hrnou ze všech stran na packy. Tu máma zas zvolna a s rozmyslem tlapu zvedla a funíc, pečlivě ji oblízala...“

Mláďata matku napodobila, a tak poprvé ve svém životě ochutnala novou, zajímavou potravu. To ale nebylo ještě všechno:

„...Konečně se i medvíďata nabažila. A tu jim máma ukázala další kouzlo tohoto podivného tichého lovu, při němž medvědí rodinka vypadá jako členstvo jakéhosi tajemného spolku při neméně tajemném obřadu. Rozhrábla tlapami mravenišť hlouběji, až se objevily jeho záhadné hlubiny z hlíny, z mrtví, z dřevních drtin, z třísek, kde bylo plno chodbiček a komůrek. Až docela dole se objevily komůrky přeplněné válečkovitými bělavými mravenčími kuklami, které tam ležely pěkně v suchu, v teple a v čerstvém vzduchu přiváděném nesčetnými větráky... To teprv byla pochoutka...“

...Celá medvědí trojice byla zahalena do oblaku zvláštní pronikavé vůně, která se trochu podobala vzduchu v lese po bouři s příměskem vůně po meruňkách. Dýchalo se jim lehce, tak lehce, až občas zakýchli. A ještě nebyli s hody hotovi, už se jich zmocňovala jakási nepochopitelná, skoro divoká veselost, jako by si přihnuli jalovcové... To všechno byl následek mravenčí kyseliny, kterou vystřikovali ze zadečků rozčilení a zoufalí mravenci...“

...Nežli opustili toto dílo zkázy, olízali se ještě navzájem. Cesta odtud byla veselá. Dokonce i stará medvědice s nepopíratelným právem na usedlost se rozjařila do té míry, že skotačila s medvíďaty o závod...“

Čtenář sleduje pocity hlavních hrdinů děje – medvědů, ale jistě ho napadne i otázka, kterou spisovatel záhy osvětlí: a co mravenci? Dokázali se z takového útoku vzpamatovat?

„...Planince a mraveništi na Voraři se říkalo Mravenčí hora. Medvědice s mláďaty tam ovšem nemlsala příliš často, neboť pak by jistě mravence byli zcela vyhubili. I tak bylo dost divné, že se mravenci po tako-

Foto -ah-

vých sveřepých nájezdech neodstěhovali a neodešli budovat a bydlet někam jinam, kde by měli víc klidu. Sotva však suroví ničitelé jejich staveb odtáhli, pustili se houževnatě do práce, aby nepřehlednou spoušť co možná nejrychleji napravili. Sta a tisíce jich pracovalo na všech částech zbořeníště, a přece práci nepopletli....

...Nejdříve se dali do opravy komůrek, v kterých si pěstovali na sladké šťávě ze mšic s velkým důmyslem podivný druh plísně, jejímiž výtrusy živili pak své vylíhlé larvy. Jedni dovedně kladli třísku vedle třísky, až vznikl pevný strop. Druzí přinášeli hlínu a kladli na strop, dusali a pečovali, zatím co další podpírali strop na nejnebezpečnějších místech třískami jako břevny. Potom hned došlo na komůrky kukel a larev, a ještě později na stáje mšic; pěstovali v nich velké statné mšice z mladých výhonků černého bezu, kterého zde rostlo dost a dost, mšice modravě černé, matné barvy. Pak se dostalo také na zásobárny, široké, rozlehlé, skoro sály a konečně i na nejvyšší jizbičky, které zůstávají obyčejně prázdné a sloužívají za jakési kasárny mravenců vojáků a pracovníků. A už na kopici hustě kladli jehličí jako šindele; po něm lehce stéká i největší liják a výborně drží teplo...

... Dlouho, velice dlouho jim to trvá, než je mraveniště způsobilé obývání, a ještě déle, než získají příslušné stupně teploty a vlhkosti v rozličných oddílech mraveniště, neboť jinou potřebují plísně, které ani člověk nedovede uměle vypěstovat, jinou oddíl s mravenčím plodem, vajíčky, larvami a kuklami a zase jinou mšice. Dlouho se také zdrží napouštěním trámů a břevn proti vlhku a proti plísni, která by je vkrátku uvnitř mraveniště zničila; to by se pak vprostředku propadlo, jako se to stane s opuštěnými, kde vyhynul nebo se odstěhoval celý rod....

... Člověk se musí nad jejich ‚vědomostmi‘ a ‚důmyslem‘ zamyslit. A přece stačí jedině hrábnutí medvědí tlapy a mravenčí velkoměsto je rázem v sutinách!“

V dalším textu je vylíčena situace, ke které někdy také dochází - že se přihodí více katastrof naráz:

„... To mraveniště, které medvědice rozhrabala před velkou bouřkou, propadlo zkáze, neboť proudy vod průtrže mračen zaplavily celý základ stavby. Jednotliví zbylí mravenci se rozeběhli po okolí a živořili, dokud nezašli. Neboť mravenec nedovede žít osaměle; jen ve společnosti je jejich životní síla.“

Není ani potřeba se zmiňovat o tak jasné věci, že něco podobného se stane, pokud vpadne do krajiny člověk a zařídí se podle svého... Že je to ještě umocněno využíváním vyspělé techniky... A také tím, že žijeme pohodlně v civilizaci a nevidíme tak jasně důsledky svých činů, jako je to dáno zvířatům. Divoké tvory vede vrozený pud k tomu, aby pamatovali i na příští časy:

„... Medvědice se u zničeného mraveniště zastavila, když zas s medvídaty po čase přišla na mravenčí hody. Jeho mokré rozvaliny páchnoucí zatuchlinou očichala; nezdálo se však, že by ji pohled na zbořeníště nějak zvlášť dojal. Poodešla několik kroků k dalšímu a rozhrábla je nedočkavě na povrchu. Tentokrát nezničili celé mraveniště. Lízali jen mravence, kteří se vyrojili a našli na jejich tlapy...“ -ah-

Tajný život stromů – Peter Wohlleben

Pravděpodobně jednou z nejprodávanějších ekologicky laděných knih posledních měsíců je publikace německého lesníka Petera Wohllebena „Tajný život stromů“. Její podtituly „Co cítí a jak komunikují“ a „Objevování fascinujícího světa“ dávají napovědět, v jakých vodách se budeme při čtení pohybovat. Titulů s podobnou tematikou doposud příliš nevyšlo, proto ani není možné srovnání, co se zpracování tématu týče. Kniha se pohybuje kdesi na pomezí populárního, více či méně poetického

textu s odborným i praktickým podkladem a místy sklouzává k esoterickému výkladu a pojetí problematiky. Zda je to na škodu, nebo naopak, nechť posoudí čtenář sám.

Pokud se odkloníme od tohoto strohého popisu, je kniha bezesporu zajímavým, nevšedním a poutavým pohledem na svět stromů. Autor čtenáře provede všemi základními fyziologickými a ekologickými pochody odehrávajícími se ve společenských stromů. Velký důraz je kladen na velmi zásadní rozdíly mezi lesy původního (pralesovitého) charakteru a těmi hospodářskými, které dnes považujeme za ty běžné. Zatímco u prvního typu jsou plně rozvinuty všechny přirozené funkce, které každý jednotlivý strom má nejen sám pro sebe, ale zejména i pro své stromové společníky, u druhého typu je naopak popisováno, jakým způsobem jsou tyto přirozené funkce potlačovány a jaké důsledky to má pro celé lesní ekosystémy. Autor, vystudovaný lesník, dnes řídí velké lesní ekologické hospodářství v Německu. Odtud také pochází celá řada zjištění, týkající se právě lesních společenství ponechaných dlouhodobému samovolnému vývoji.

Nevšední formou se v krátkých tematických kapitolách dozvídáme, jak spolu jednotlivé stromy komunikují pomocí svých kořenů, proč jsou listy zelené a na podzim opadávají, jak se podporují stromy stejného druhu, jak funguje fotosyntéza v hustém lese, jak stromy kooperují s houbami a mnoho dalších zajímavých

souvislosti. Na několika místech se autor odvážně pouští do zpochybnění zažitých fyzikálně-chemických vysvětlení běžných jevů, jako je např. evapotranspirace, nebo téměř fantaskně rozvíjí teorie o sociálním cítění stromových společenství nebo chemické komunikaci mezi jedinci. Přesto, že jsem velikým zastáncem stromů, jejich personifikace do podoby sociálně žijících živočichů mi připadá místy dost přitažená za vlasy (větve stromů). Místy je stírán rozdíl mezi reakcí rostliny na fyzikálně-chemické podněty a jejich záměrným chováním a také posloupnost příčiny a následku. K tomu příliš nepřispívá ani seznam použitých literárních zdrojů, který je téměř prostý konkrétních studií a vědeckých výzkumů na toto téma. Ale to je z mého pohledu jediná slabina celé knihy (dost možná vnímána subjektivně). Chápu podobné připodobňování živočišných vlastností rostlinám spíše jako symboliku, která by mohla posílit náš vztah ke stromům – a pravděpodobně to stejně chápe i sám autor:

„Rozlišování rostlina/zvíře je beztak svévolnou konstrukcí, vycházející ze způsobu obživy: jeden upřednostňuje fotosyntézu, druhý požívá živé organismy. Významné rozdíly existují koneckonců jen ve vztahu k časovému úseku, v němž se informace zpracovávají a proměňují v činy. Avšak mají pomalé bytosti automaticky menší cenu než rychlé? Pokud by se nevyvratitelně zjistilo, jak velice se stromy a ostatní zelení obyvatelé zeměkoule podobají zvířatům, tuším, že bychom na ně brali mnohem větší ohledy.“

V určitých rovinách vás naopak tento pohled na stromy coby uvědomělé jedince musí začít bavit. Místy to i dává smysl a začnete si říkat, že by bylo fajn, kdyby to tak ve skutečnosti bylo.

Zatímco pro čtenáře s dendrologickými znalostmi představuje kniha spíše nevšední pojetí tématu, pro ty ostatní může být poutavou exkurzí do záhadného světa a vysvětlením mnoha zajímavých spojitostí, které by nás ani možná nenapadly. Pro všechny bez rozdílu pak je literárně hodnotnou oslavou této specifické formy života a touhy po jejím zachování v té nejlepší kvalitě. A zcela určitě stojí minimálně za přečtení. -jj-

Foto -jj-

Zastavení s místním básníkem Michalem Štěpánkem

Poslední dobou mi připadá, že všichni pořád jen někam spěchají a nemají na nic čas. Je to znát i v mojí půjčovně na pobočce Za Parkem, kam si čtenáři chodí stěžovat na svoji vytíženost a málem si už ani nepůjčují žádné další knížky. Často si při takových příležitostech připomínám úsloví, které jsem někde četla a mám jej ráda: „*Broušení kopy nezdržuje sečení*“. A začala jsem loni v létě uvažovat o tom, že by bylo dobře vyjít čtenářům vstříc v jejich potřebě sem tam se na chvíli vzpamatovat, oddychnout si, zažít něco příjemného. Co třeba připravit každý měsíc dva kratičké úryvky z knížek, jeden z básně, jeden z poetické prózy, vytisknout na volné listy papíru, rozdat je čtenářům a doufat, že se jim zalíbí a přinesou jim do všedních dní něco hezkého, co je vždycky na těch pár minut osvěží a potěší? Zároveň s tím mě napadlo domluvit se s paní učitelkou Vierou Hašanovou ze ZŠ Jezerní a pozvat ji, aby naučila zájemce z řad dospělých odpočívat v tichu, tak jak to občas na dvě tři minutky dopřává svým žákům, když jsou unavení a nesoustředění. Slovo dalo slovo a rozběhl se nový cyklus akcí nazvaný „**Zastavení v čase**“. Jsou to krátká přátelská setkání, při kterých se všichni na chvíli pohodlně usadíme a ponoříme se do ticha (lépe řečeno: jen ti, kdo chtějí – ale zatím se to takhle líbí každému, kdo přichází), necháme myšlenky jen tak plynout a ani je neodháníme, ani se jimi nezabýváme. Necháváme je, jakoby se zdvořilou omluvou, na jindy. Pak si rozdáme ukázky, přečteme si je buď každý v duchu, nebo podle přání třeba i nahlas, podíváme se na vystavené knížky vybraných autorů, půlhodinka je mezitím pryč a někdo už musí jít, jiní se zdrží, všechno podle toho, jak se komu líbí a hodí. O autorech se navíc dá povídat i jindy než při Zastavení – vhodné jsou k tomu například výlety nebo i jiné akce ŠK.

Ti, kdo se některých z těchto akcí nebudou moci zúčastnit, vynahradí si je případně u obrazovky počítače, protože ukázky a někdy i stručné doplňující články budou pravidelně uveřejňovány ve složce "[Zastavení v čase](#)" na internetových stránkách ŠK v oddílu týkajícím se pobočky Za Parkem.

Pokud vyberu v ten který měsíc někoho z místních autorů, samozřejmě mu dám vědět a pozvu ho mezi nás. Například ve čtvrtek 24. 11. 2016 jsme přivítali na pobočce Michala Štěpánka, mladého básníka, autora knížky S/VÍ/TÁNÍ. Známe se už dávno a vy, čtenáři našeho časopisu, jej znáte také, protože jsme už několikrát ukázky z jeho přírodní lyriky uveřejnili. V době, kdy jsme v každém čísle mívali povídky o některé z regionálních osobností, napsal o něm hezké vyprávění můj kolega Honza Juráš (viz [zde](#)) – jsou totiž s Michalem kamarádi.

Bylo těžké vybrat pro akci pobočky tu správnou ukázku, protože se jich nabízelo moc – o přírodě, o harmonických vztazích mezi lidmi, ale i třeba o konfliktech, o rozpolože-

ní filozofickém i rozverném... Je to dobře, že je Michal tak všestranným autorem, ale počítali jsme s přečtením několika nových básní, a tak z těch starších jsme si mohli z časových důvodů dovolit jen jednu. Nakonec jsem na listy k rozdávání přepsala Cesty, které sbírku S/VÍ/TÁNÍ uzavírají:

*Kamínky a kameny se drolí pod kroky v čase
a že jednou jemný písek z nich stane se
a budou lehké
že i vítr je odnese
mezi zem a nebe
a zpěv ptáků*

*i to hrubé bude jemné
a bude se podobat zázraku*

*když jdeš po cestě a sundáš si boty
cítíš a hladíš drsnou a jemnou zem
zastavíš se nohama
v místech hebkých
abys byl pohlazen*

*to je hrubý kámen
který se s láskou rozdál
a jako studený kus ledu
v hřejivý písek roztál*

*všechnu svou lásku
do jemných zrníček skryl
a jako voda čistá se
na cestě rozpustil*

Foto -ah-

Také nové básně, které nám Michal přečetl, se nám moc líbily. Budeme rádi, jestli někdy vyjdou knižně. Ještě dříve se ale, jak doufám, některé z nich objeví v našem časopise – a tak se na ně můžete těšit spolu s námi. Jinou verzi tohoto článku s větším počtem ukázek si můžete přečíst [zde](#). -ah-

Listovka

Článek recyklovaný

Nevím, kde se ve mně vzala ta potřeba – snad geny nějakého předka mi napověděly, co je správné – možná i logická úvaha, že není možné donekonečna vykořisťovat zemi a nic jí nedávat zpátky. Možná mi uvízly v hlavě nadpisy ve starém sešitě po jihočeském dědečkovi, VZAL a MÁ DÁTI.

Foto Hanka Synková

Už jako mladé děvče jsem totiž došla k názoru, že nutně potřebujeme kompost. Táta na to neslyšel, přestože můj druhý dědeček míval vzorně vedený kompost, který dokonce i proséval! Táta říkal, že ta troška nemá cenu a že se radši naveze fůra hnoje. Navezl se – jenže i s plevelem, kterému se v tom hnoji náramně dařilo a tak postupně zamořil celou zahradu. Takže - místo abych už přehazovala vyzrálý kompost, stále jsem jen nadhazovala – téma založení kompostu.

Jednoho dne jsem přestala nadhazovat a odhodlala se k činu. Vyzbrojila jsem se rýčem, motykou, lopatou a začala jsem hloubit jámu. Kolem jsem dala stará prkna. Nejsem zrovna manuálně zručná, takže kompost vypadal příšerně! Funkční ale byl. Mizely v něm kýble odpadu ze zeleniny, listy, plevele. Jednotlivé vrstvy jsme prosypávaly zeminou. Píšu s tvrdým y, protože otec se zraje nechtěl zapojit. Jak se tak ale každý den musel dívat na tu moji nevydařenou „stavbu“, jednoho dne to nevydržel a udělal maxikompost, který byl řádně obehnán dřevěnou konstrukcí. V něm by se dalo i bydlet, takže bylo skoro škoda dávat tam odpad. Byl v rohu zahrady, v polostínu, pěkně pod jedlí. Na kompost jsme přidali i trávu, protože nemáme žádné zvířectvo, které by trávu spásalo. Kompost pěkně rostl, a když jej táta po čase rozhrábl, sám byl překvapen, jak

pěkný je to „materiál“. Když se nám s léty rozpadla ta konstrukce a taky bylo třeba zahradu předělat, kompost jsme srovnali se zemí. Táta s radostí rozvážel krásnou černou zeminu k růžím a stromkům. A jednoho dne zajel na HOBBY a přivezl odtud kompostér. Nejprve jej využívali s vnučkou ke hře na schovávanou, ale pak začal sloužit k svému účelu. Od té doby máme elegantní zelený „zvon“, který je (podobně jako se to říká o minivozidle Ford K) „větší zevnitř než zvenku“ Přestože nezabere moc místa, pobere spoustu hmoty. Slehává se a zraje poměrně rychle, ale pro nás přesto ne dost rychle.

A tak jsme k němu časem pořídili ještě další dva kompostéry.

Když jsem nucena přes týden pobývat ve městě, bioodpad dávám do sáčku a pak transportuji na venkov.

Inspiroval mne také jeden článek, kde se psalo o zapůjčení kompostérů pro obyvatelstvo na předměstí Prahy. Článek jsem tehdy ukázala na zastupitelstvu v naší obci. Vedení obce máme dobré, a tak i u nás se občanům zapůjčily kompostéry a také se postavily k budově školy a mateřské školy. A tak ubylo zápachu od popelnic na komunální odpad a hlavně se bioodpad vrací do půdy - tak, jak to bývalo odjakživa.

Ke kompostům mám tedy dobrý vztah, takže jsem před lety uvítala iniciativu strakonických knihovníků vydávat internetový časopis Kompost. Je komponován nejen z článků o kompostování, ale o všem, co patří k trvale udržitelnému rozvoji, po-
tažmo k tomu normálnímu lidskému štěstí, které vzniká nikoli na úkor jiných. **Hanka Synková**

Zdraví a strava

Slovenská kuchyně před kamerami

Lednové kurzy zdravého vaření zaměřené na slovenskou kuchyni se dočkaly nevšedního zpestření. Byla na nich natočena reportáž do pořadu Týden v regionech pro Českou televizi, kterou můžete zhlédnout [zde](#). Na chvíli si „zavařit v televizi“ tak mohli všichni přichozí, kteří se vydali na exkurzi do slovenské kuchyně. Ta je vzhledem ke své jednotvárnosti a nezdravému založení vděčným objektem k přestavbě pokrmů do příznivější podoby. A to byl jeden z cílů lednové lekce. Ukázali jsme si, že i recepty s pravděpodobně největší koncentrací bílé mouky, uzenin a mléčných výrobků na světě můžeme připravit tak, abychom z nich kromě chuťového zážitku získali i podstatné živiny. Někdy se předpis jídla změnil takřka k nepoznání a zachoval si pouze původní kostru, světlejší místa slovenské kuchyně (např. v častém používání luštěnin) šlo nechat skoro beze změny. Zajímavá jsou specifika vycházející z historicko-
zeměpisných reálií Slovenska (hojně zastoupení brambor, konzervovaných potravin atd.) a odlišnosti i podobnosti s kuchyní českou. Méně příjemnou shodou je podobný zdravotní stav Čechů a Slováků a výskyt chorob s návazností na stravu. V těchto ukazatelích si i po rozdělení státu zachováváme svorné bratrství. Příklady, jak vytvořit klasické slovenské recepty ve zdravější podobě, naleznete v následujících receptech.

Foto -jj-

Gazdovská hrachová polévka

Ingredience: žlutý půlený hrách (250 g), 3 středně velké brambory, 1/4 celeru, cibule, rostlinný olej, špaldová nebo pšeničná hladká celozrnná mouka (1-2 lžíce), sladká paprika (lžíce), dle chuti pálivá a uzená paprika, 2 bobkové listy, 2 kuličky nového koření, majoránka (lžíce), tymián (lžička), česnek (2-3 stroužky), sůl

Postup přípravy: Hrách asi na 4 hodiny namočíme, vodu slijeme a vaříme v 1–1,5 l nové vody společně s divokým kořením. Brambory nakrájíme na malé kostky, celer nastroháme nahrubo a přidáme k hrachu ve chvíli, kdy začne měknout. Osolíme, ochutíme tymiánem a vaříme dále. Na pánvi orestujeme dozlatova cibuli nakrájenou nadrobno. Ke konci restování přidáme sladkou, pálivou, případně i uzenou papriku a mouku. Dobře promícháme, přilijeme vodu, rozmícháme v řídké kaši a krátce povaříme. Zápražku přidáme do polévky, když jsou brambory poloměkké. Hned nato přidáme utřený česnek a majoránku. Dochutíme a za častého míchání vaříme do změknutí brambor.

Halušky s „brynzou“ a „slaninou“

Ingredience:

Halušky – brambory (3 díly), pšeničná hladká celozrnná mouka (2 díly), sůl

„**Brynza**“ – bílé tofu, půl uzeného tofu, dvě menší cibule, rostlinná smetana (150 ml), šťáva z půlky citrónu, vinný nebo podobný ocet (lžíce), lahůdkové droždí (4 lžíce), rostlinný olej, sůl (lžička)

„**Slanina**“ - uzené tofu, rostlinný olej, sůl

Postup přípravy: Brambory nastrouháme najemno na struhadle s vystouplými hroty a slijeme z nich přebytečnou vodu.

Halušky s „brynzou“ a „slaninou“, foto -jj-

Osolíme a postupně přidáváme mouku až do konzistence hustšího bramborákového těsta (přibližně dva díly mouky na tři díly brambor). Těsto protlačujeme skrz síto na halušky do osolené vroucí vody. Vaříme na mírném ohni 3–5 minut dle velikosti halušek.

Na brynzu orestujeme do sklovata na oleji na kostky pokrájené cibule a necháme vychladnout. Ve výkonném mixéru umixujeme najemno se všemi ostatními ingrediencemi.

Uzené tofu nakrájené na malé kostičky opékáme na oleji do lehkého zhnědnutí a vytvoříme tak rostlinnou slaninu. Dle chuti dosolíme.

„**Tvarohové**“ šúlace s mrkví a jablkem

Ingredience: špaldová nebo pšeničná celozrnná mouka (přibližně šálek a půl), dvě menší mrkve, větší jablko, 3 menší brambory, půl bílého tofu, dýňová, lněná semena, libovolné ořechy, hnědý cukr, skořice, sůl

Postup přípravy: Brambory uvaříme ve slupce, necháme vychladnout, oloupeme a nastrouháme najemno. Mrkve a jablko nastrouháme najemno a vymačkáme z nich šťávu. Smícháme s nastrouhanými bramborami, najemno nastrouhaným tofu a špetkou soli a postupně přimícháváme mouku do tuhé mírně lepivé konzistence. Těsto vyválíme do úzkého šálu a ten nakrájíme na slabé díly. Pomoučíme a válíme na necelý centimetr silné válečky. Vaříme 8–10 minut. V mixéru nebo sekáčku posekáme lněná, dýňová semena a ořechy. Přidáme cukr a skořici. Touto směsí posypeme hotové šúlace. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Vilém Hrdlička (-vh-),

Alena Hrdličková (-ah-), Eva Legátová, Josefa Volfová, Roman Munzar, Marcela Důchodní, Martina Loudová, Hanka Synková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2017

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

